

BODOR ÁDÁM

MARHOVINA VEREBEI

(Peter Zsiwan)

Nikodim Kokorjuk negyedszer próbált eljutni a Brajku-telepre, hogy elhozzon onnan egy nőtény kanárimadarat. A gépházat és a völgy lakóit egy Gösser nevű, pizkossárga hím kanári terrorizálta fülrepszító párzási énekével, mert nem volt nőténye.

A madár fent lakott a gépház toronyszobájában, ahol a nyikorgó csigákon a kötelek fordultak. Ott dolgozott Angel Buszujok a kötelek mellett, ott aludt, legtöbbször ott is evett. Basztárdu doktor, aki állatorvos is volt a telepen, azt mondta, nőtény kell Gössernek, akkor elhallgat.

Hajnali négyre rendeltük a gépházhoz az öreg Nikodim Kokorjut, hogy indítsuk a Brajku-telep felé. Kiálltam az utcára, Nikodim Kokorjuk ne lása a nézésemet a sötétben, amikor indul a többnapos útra, hogy még a hó lehullása előtt elhozza a madarat. Más dolga most nincs neki, a munkája tavaszig szünetel a gépházban. Ha a hó miatt nem jönne vissza már, nekem vagy Basztárdu doktornak kell a Vlasnyica egyik sejtelmesen párázó lékjében a jeges vízbe fojtani a pizkossárga, sipítózó madarat.

Felnéztem a toronyba, a gyér ködben láttam, amint Angel Buszujok ablakán a leszaladó páracseppek a poros üvegen barna csíkokat húznak. A csíkokon kiszivárgott egy félig elégett fénycső rezgő világa, tejfölösre festette az ablak előtti ködöt. Angel Buszujok most éppen nem aludt, bizonyára ellenőrizte a köteleket. A torony málló oldalán Andrej Ifrim, a bolond mászott fel lassan, be akart nézni a Buszujok alatti emeleten a gépház ottani részébe, ahonnan a kötelek elágaztak. Az ő dolga volt ellenőrizni hajnaltájt az elágazást. Mindig a falon mászott fel, mehetett volna a lépcsőn is.

Angel Buszujok lepattogott zománcú, kiégett cserépkályha melegével szárította az egyre nyirkosabb köteleket. Tiszták voltak, fényesen sárgák, mint a sörény, ám megbújt bennük a gép kerekeinek olajos bűze, onnan párolgott ki a nedvességgel a langybüdös toronyszobában.

Nikodim Kokorjuk csoszogva jött, talpa csikorgatta a novemberi éjtől dermedt sarat, ami így fagyosan is kecskeszagú volt, pedig már évek óta nem utaltak ki nekünk kecskét. A szolgálati tarisznya a hátán lötyögött, abba kellett tenni a szalámit, a hideg puliszkát, a lesózott medvehagymát és a tárnicspálinkát, amit előző este Eliza Raiffeisen boltjában utaltattam ki számára.

Odafent a toronyszobában visító énekbe fogott a kanárimadár, kihalatszott, ahogy Angel Buszujok vigasztalni próbálja. Ursus nevű kutyám előjött, felnézett a madárhangra, és idegesen vonított. Mikor láttam, hogy a vénember már közel van és észrevesz, amint várom, felzörgettem Eliza Raiffeisent.

Eliza álmosan és, az ablakon át már a bekecséről láttam, hogy bűdösen jött le a boltja feletti emeletről. Gyenge, sárga villanykörtét gyújtott, belülről nyitotta a boltot. Dohos gabona és silány fajtájú feketebors fuvallata illant ki a kecskeszag közé. Megismertem rajta a bűdös bekecsset: a fiáé. A húszéves Aron Raiffeisen a lendkerék felügyelője volt. A lendkerék a legfontosabb, egyben a legbűdösebb alkatrész a gépházban. Láttam, a bekecs alatt Elizán egy feslett drapp hálóing van, a nyakánál a bő bekecs nem tartja azt a vonalat, ami lefelé vezet. Más nőknél ez a mellek választóvonal. Eliza Raiffeisennél nem tudni, hova vezet, említihez vagy egyenesen arra a hepehupás holdbeli tájra, amit neki a hasán a szalonna alkot. Ihor Krvrvenko vallott erről a tájról a fagyhalála előtt: ő látta ezt a hasszalonnát, amikor egyszer meghágta Eliza Raiffeisent a raktárban, tenyerével hágas közben határozottan fogta a holdbeli tájat. Hogy ne higgye, hogy ezeket gondolom róla, amint nézem őt, rámutattam a bekecsre:

A fiad nem kelt még fel?

Nem. Az este meghalt. Miért nem jössz be?

Maradok itt. Nem akarok az öreg Kokorjukkal a világosságban beszélni. Utolsó útjára indul. A fiadnak a szíve?

Nem tudom.

Mégis beléptem, ha már ez történt az este. Kérdeztem, mit adott neki enni tegnap. Eliza bosszúsan vállat vont, ahogy lassan szeletelte a szalámit, s szemrehányóan kipillantott rám: őt ne vádoljam. Álmosan kezdte felkocskázni a dermedt puliszkát. Kihoztuk a csomagot a ház elé.

Kokorjuk megállt előttünk, nyikkant egyet. Akkor a Sztresina Gyabólulu felől egy hegyes fuvallat kikavarta a gyér ködöt a völgyből, és a hold ellenfényében az öszvérforma Nikodim Kokorjuk feketén állt, térdből kicsit görbén, hosszú, keszeg árnyéka végighasított a gépház mállott falán, a

torony felett kék pamacsok szálltak el magasan, déli irányba, átfurakodtak a telehold és a Sztresina fenyői között, ott ugrándoztak könnyedén ágról ágra, aztán tovaszálltak, eltűntek valahol ott, ahol az a sejtelmes, bozotos szélű szakadék nyílik, amit a hegyen túliak úgy hívnak, hogy Pricsina Puli. Alján állítólag meleg vizű csermely szivárog, izzadó vörös kövek között. Most, hogy belevilágított a holdfény a szemembe, amint Nikodim Kokorjuk-ra néztem, mondtam neki:

Maga már soha nem jön vissza erről az útról.

Egy mohával, zuzmóval és harasztal bélelt fadobozt is adtam az öregnek, három kis lyuk volt a tetején, abban hozza el a madarat. Fordultam, mentem Dreher karbantartó mesterhez, Ursus kutyámmal a nyomomban, hogy rendezsem Eliza Raiffeisen fiának a temetését. Előtte még odaszóltam Elizának, hogy amikor kivilágosodik, segíték neki az egyik munkaszünetben Andrej Ifrimmel halat tisztítani. Eliza nagy jégtömbökben tartotta a halat, meleg vizes dézsában olvasztotta ki a tömböket, azután lehetett lefejezni, zsigerelni.

A sárga kanárit az egyik évi ellenőrzés alkalmával hozta magával Heineken mérnök. Mindig hárman jöttek az évi ellenőrzésekre, Heineken mérnök, Tobia Krecsmer, a töltőtoll és a malacorrú Haralambe, a rendőr. Mi is rendszerint hárman vártuk őket, Angel Buszujok, én és Hravéka, a titkárnőnk. Az ellenőrök soha nem tették be a lábukat a gépházba, hogy megnézzék a berendezést, a munkát, nem mentek fel a felső szintekre, ahol a kötelek elágaztak, fordultak. Kint a nedves ablakpárkányon, amit Hravéka sebtében letörölt, írták alá a nekünk kiutalt holmiról szóló papírokat, láttamozták azokat a kiutalásokat, amiket mi adtunk át nekik. Tobia Krecsmer, az ellenőrök titkára rakosgatta az iratokat. Nagy, ócska Waterman töltőtolla volt, ugyanolyan színű feketéskék öltönyt viselt, amitől ő is olyan, mint egy töltőtoll. Ott írtuk alá az átvételi elismervényeket mindarról, amit még november előtt a Nadezsda Ptyizdi néven ismert vörös sziklaoszlop alatt kanyargó rossz úton egy rozsdás teherkocsi nekünk elszállított. Egyszer az ellenőrök maguk hoztak valamit. Már majdnem indultak vissza, amikor Heineken mérnök a fejéhez kapott, intett, és Tobia Krecsmer egy rongyokkal bélelt bükkfadobozt vett elő.

Ki veszi át a maguknak kiutalt kanárimadarat?

Angel Buszujok más jelentkező híján vállalta. Aláírtak vele egy papírt, hogy átvett egy, azaz egy darab sárga, zöld pettyes hím kanárit. Zárójelben az állt, hogy Gösser névre hallgat, különös ismertetőjele: olyan, mintha szárított petrezselyemlevéllel szórtak volna be egy penészes citromot.

Mit csináljunk vele, Heineken úr?

Mindenki kapott. A Brajku-telepre kettőt is kell vigyünk. Nekik két nőtényt utaltak ki. Mert így jött ki a lépés.

Dreher mester kalitkát csinált fából a madárnak, a kalitka felkerült a gépház tornyába Buszujokhoz. Itt lakott a macskája is, akit az utolsó tanító hagyott ránk fagyhalála előtt. A macskát Pilsner névre keresztelte még a tanító. Pilsner ügyet sem vetett a madárra. Egy leltári priccs és egy asztal is volt oda beszorítva a nyirkos, olajbűzös kötelek közé, hogy Angel Buszujoknak mindene meglegyen munka közben. A kalitka az ablakpárkányra került.

Az ellenőrök akkor hoztak magukkal egy fiatal katonát is. Vigyorgott. Később tudtuk meg, hogy Peter Zsiwan a neve. Ez a fiatalember lett Hravékának utóbb a férje, és, majdan, fagyhalála utáni özvegye. Angel Buszujok megkérdezte, vele mi legyen, amikor látta, hogy Heineken, Tobia Krecsmer, a töltőtoll és malacorrú Haralambe, a rendőr indulnak, de a katonát nem vitték volna. Az csak állt, és kedvesen vigyorgott.

Itt hagyjuk, a madárral hoztuk. Ő lesz a verebes a kanári mellett. Kell? Ha nem, velünk visszajöhet, halnivaló ügyis.

Láttuk, amint a fiatal katona nézi Eliza Raiffeisent, látja Elisa alakját, a marmagasságát, már nem vigyorog, és nem szívesen maradna, ezért azt választottuk, hogy nem kell, tőlünk elmehet.

A következő évben vissza akartuk adni Heineken mérnöknek a petrezselymes kanárit, mert egyre fülsértőbben énekelt. Kismadár korában gőzgépek között nevelkedett, az éles sípolást ott vette át szólamába, ilyesmi ez egyes énekesmadaraknál előfordul. Először mindig egy csendes perregéssel kezdte a madárdalt, a felfújt begye rezgett, aztán egyre hegyesebb füttyre váltott, végül elnyújtva visított fent a toronyban, s akkor bolondul neki-repült a kalitka oldalának. Odalent Ursus vonítani kezdett, ezek a danák betöltötték a Marhovinát. Kihasított az éles hang tőlünk a katlanból és visszaverődött a Nadezsda Ptyizdi oldaláról. Éjjel is ez szólt, mivel Angel Buszujok akkor is világított a szobában, fél órára feküdt csak le, a forduló köteleket rendezte. A kanári se aludt, azt hitte, hogy itt az örök nyár, az örök nappal, s a párját hívta, egy sípoló gőzgép hangján.

Az ellenőrök a következő alkalommal nem vették át a megunt és használt madarat. Basztárdu doktor azután mondta: kanos, azért kiáltoz, mert a párját hiányolja. Vagy nőtényt szerzünk neki, vagy hozunk engedélyt, hogy egy szép napon kiherélje a madarat. A másik orvos, Racotzi doktor erre azt mondta, csak akkor ér valamit a herélés, ha az a kanári süldőkorában tör-

ténik. Mert utána, ha egyszer megérezte a nőstény kloáka illatát, hiába herélik, mivelhogy a probléma addigra átkerült az agyába. Angel Buszujok határozott volt, azt üzenté Heineken mérnöknek: ha nem találnak megoldást, Basztárdú doktor vagy én a tél folyamán vízbe fojtjuk a hisztérikus madarat. Sztratonik pópának éppen útja volt a Nyimecki Dolinán túl, visszajövet a Nadezsda Ptyizdi felőli úton jött, hozott engedélyt a herélésre Heineken irodájából.

Hravéka nem engedte, hogy Basztárdú doktor megműtse Gössert. Májusban egy kiküldetés során magammal kellett vinnem Hravékát. Egész úton könyörgött: ne heréljük a madarat. Mentünk a Pricsina Puli szoros felé, majd kiérve a Jevrejszka Pole mögötti erdő szélén megpihentünk, ott egy kellemesen orrfacsaró boglya tövében, a harmaton összecsiholtuk szeméremcsontunkat. Hravéka megszorított, amikor beléhatoltam, nem engedett mozdulni:

Ígérd meg nekem, Tihamér, hogy nem vágjátok fel a madarat!

Kiszabadítottam magam a szorításból, csak pár perc múlva nyögtem fölébe, ígérem, nem heréljük ki a petrezselymes madarat, inkább szerzünk nőstényt neki. Addigra már úgyis tudtam, hogy nem kell herélni: Racotzi doktor mondta, csak akkor érdemes, ha a kanári még süldő.

Heineken mérnök üzenté Sztratonik pópával: ha nem tudjuk elhozni a Brajku-telepről az ottani felesleges nőstény kanárit, akkor útnak indítja hozzánk a Nadezsda Ptyizdin át a fiatal, vigyorgó katonát, a verebest, az majd segít. Mást nem tehet. És arra kér minket, utána többet ne zaklassuk őt ezzel a madárral.

A Brajku-telep a legtávolabbi hely volt, ahova valamiért érdemes volt a Marhovinát elhagyva elmenni, a Sztresina Gyábolulu felé, a gerincen túl, a Vlasnyica völgyében, ahol örök vattacukrok lebegnek a folyó felett, mindenféle színű, de főleg szürke vagy merevlila. Ha süt a nap, akkor kezdenek emelkedni a gerinc felé, kissé megsárgulnak, elnehezednek, csepegnek, úgy sírnak a vattacukrok. Nikodim Kokorjuk akárhányszor indult neki, soha nem jutott túl a völgyön, elérte az első hó még a Sztresina Gyábolulu inenső lejtőjén, s eddig még mindig vissza tudott onnan fordulni. Az idén korábban tudjuk őt nélkülözni a gépházban, s negyedszerre talán el fog érni a Brajku-telepre, de vissza már nem tud jönni. Odáig is kínlódva kaptat fel a Sztresinán, kínjában megrakott, fiatal öszvérnek gondolja magát, a fejében magának patahangokat hallat, hogy ennek ütemére tegye lassan a lábait, míg felér. Vagy ott marad tavaszig Brajkuéknál, vagy meghal valahol a Vlasnyica mellett. A Vlasnyica megárad, ellepi a kimagasló köveket,

kitápázkodik a mellette futó ösvényre, feltölti az egész völgyet, eltűnik az út. Nikodim Kokorjuk a meredek oldalon kísérel haladni, öszvérként is megpróbálja, de az omló oldalról a négy lába folyton belecsúszik a vízbe, kapcája szétmállik patái körül, aztán valahol, kegyelemből hirtelen nagy zúgó víz éri utol, elborítja a nőstény énekesmadárral együtt.

A gépház mögött Dreher mester fényes szemmel nekifogott koporsót készíteni Aron Raiffeisennek. Lenéztem az alagsorba, szóltam feleségének, a vigyorgó Nataliának, aki a lenti fogaskerekeket vigyázta folyamatosan, hogy sajnos vállalnia kell a halott mosását és öltöztetését. Natália ült a kisszéken, egy sáros gumicsizmát tisztított a hideg víztől lila kézzel. Megkérdezte:

Ez is fagyhalál?

Nem. Valami más. Nem tudom. Basztárdú doktor majd leírja.

Visszamentem a kapcsolószekrények fülkéjébe a munkámhoz, aztán amikor nem volt semmi dolgom, lefeküdtem, az ágyam is ott volt, egy koszos függöny választotta el a villogó kapcsolószekrényektől. A szekrényen mindenféle színű kapcsoló volt, még barna is.

Egy hónap múlva, karácsony előtt egy ilyen másfél órás álmodtam éppen, amikor dörömböltek az ajtón. Sztratonik pópa jött meg többhónapos vándorútjáról. Együttal elhozta zsákokban az égből nekünk szánt csipkebogyót és berkenyét. Kinyitottam, a pópa ott állt a hófúvásban, mögötte két kísézője, zsákokkal a hátukon, két zúzmarás szakállú staropramen, bűzösen párologtak.

Sztratonik pópa letett egy mohával, zuzmóval és harasztal bélelt fadóbozt, benne két kan veréb teteme. Megismertük Angel Buszujokkal és Dreher mesterrel: ez az a doboz, amit november elején Nikodim Kokorjuk vitt magával, amikor a nőstény kanáriért indult. A pópa és a staropramenek elmesélték: holttestét a Sztresina Gyábolulu túlsó lejtőjén találták meg, de nem a Brajku-telep felé vezető úton, hanem a Pricsina Puli bejáratánál. A két szén téletű staropramen és a pópa énekelve eltemette a hóban, hánccsal keresztet kötöttek össze neki két ágból.

Találgattuk, miért térhetett le az útról a vén öszvér, miért adtak neki verebet kanári helyett a Brajku-telepen, miért adtak két kan verebet egy női kanári helyett. Ezt bizony jelenteni fogjuk Heineken mérnöknek.

A mérnök már tudhatott róla: tavasszal, amikor a Nadezsda Ptyizdi felől az első kerge bárányfelhőkkel együtt megjött a rozsdás teherkocsi, kiküldte vele Tobia Krecsmert, a töltőtollat. Vele volt a fiatal katona, Peter Zsiwan.

Kirendeltük maguknak ezt a gyermeket mint verebest – mutatott rá a töltőtoll.

A fiatal jövevénynek kiürítettünk egy lomos helyet a gépház mögött. Hravéka és vigyorgó Natália asszony kitakarította.

Mit fogsz te itt csinálni? Te fogod csitítgatni a madarat? Téged fog megkakasolni?

Peter Zsiwan vigyorgott.

Hozzuk ide neked a kalitkát?

Nem kell. Megvárjuk az estét, s kérek egy zseblámpát.

Jó. Megvárhatjuk az estét, mert az érkezés napja szabadnap szokott lenni annak, aki ide érkezik. Addig jöjj, segíts halat tisztítani Eliza Raiffeisennek.

A halakat Eliza óriási jégtömbbe fagyasztotta. Kemény ezüst tömeg, alig látszott rajta, hogy tenyéryi halak vannak jégbe préselve. Eliza meleg vizes dézsába tette a tömböt, hogy felengedjen, a döglött halak egyenként elúsztak, üveges szemmel, okosan néztek, átmelegedve a víztől. Amelyik nem nézett okosan, az nem volt friss áru, azt Elis Raiffeisen odaadta Pilsnernek.

Mondtam a fiatalembernek: levesszük a fejüket, és kibelevük őket.

Peter Zsiwan elhúzta a száját ettől a munkától. Kést kért: levágni a halak fejét.

Úgy reggelig nem lesz meg, gyermek. Egyetlen mozdulattal lefejezzük és kibelevük. Kés nélkül, kézzel. Így kell: megfogod a hüvelykujjad és mutatóujjad közé a nyakát, itt a kopolyájánál. Hátulról előre letéped a fejét. Ugyanazzal a mozdulattal a középső ujjadat a nyaka alatt benyomod, végigszakítod a hasát, s akkor így az ujjad kihúzza a belső részeit.

Peter Zsiwan kivett a dézsából egy átmelegedett halat, kipróbálta, elvigorodott.

Na, látod? Mihez hasonlít?

Amikor az ujjad begye a piccsa puha és meleg, nedves ajkai közé kerül.

Látom, tudod.

Estére szereztem egy rozsdás zseblámpát, megdrótoztuk, esett szét, az elemek savai szétrágták. Peter Zsiwan feltette a katonasapkáját, mezítláb felmászott a bükkfára. Néztük Hravékával, Andrei Ifrimmel és Ursus-szal, hogy mi fog történni. Peter Zsiwan a fán alvó verebeket megvilágította, kinyújtotta a kezét feléjük, a verebek kikapták a fejüket a tolluk alól, néztek a semmibe, nem mozdultak. A fénycsóva szélén volt számukra a világvége. A fénycsóvában táncoló ködcseppek voltak nekik a látomásaik: az

istenek. A bóbiskoló állatok közül leszedett egyet, sapkájába tette. Odaadta Andrej Ifrimnek, vigye fel a toronyba. A dermedt verebet odatették Gösser kalitkája elé. A kanári lelapította a tollait a fején, ettől megnyúltabb, soványabb lett, elhúzódott a kalitka túlsó végébe. Többet aznap nem énekelt.

Angel Buszujok minden délután kiengedte az ablakon, több-kevesebb sérüléssel a feleszmélő verebet, és a fiatalember minden este fogott egy friss példányt.

Peter Zsiwan, a verebes azon az őszön megkérte Hravéka kezét. Angel Buszujok adta össze őket, neki volt anyakönyvvezetői jogosítványa Heineken mérnöktől. Sztratonik pópa megáldotta a fiatal párt, a két staropramen bődülve énekelt, végigzengett a templomi ének az egész Marhovinán, kajánul mosolygott a távolban a Nadezsda Ptyizdi égbe törő vörhenyes szirtje.